

Олексій Листопад

*доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Одеса, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНО-РОЗВИВАЛЬНОГО ТРЕНІНГУ У ФОРМУВАННІ КРЕАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Ключові слова: навчально-розвивальний тренінг, компоненти навчально-розвивального тренінгу, креативний потенціал, професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Стрімкість змін, що відбуваються в житті суспільства та входження України в освітній європейський простір, висувають перед вихователями закладів дошкільної освіти вимоги, запровадження європейських стандартів якості освітніх послуг, задоволення яких потребує здатності до креативності, вміння знаходити в роботі з дітьми нові ресурси, оригінальні та високо продуктивні форми і способи взаємодії та спілкування, вміння проектувати та управляти власною професійною підготовкою. Сьогодні пріоритетним завданням системи освіти є не лише формування компетенцій, а й розвиток креативної особистості [1–4].

Філософські аспекти креативності, її роль у розвитку людини, культури, науки, суспільства розглядаються в працях Г. Батіщева, Г. Гіргінова, В. Кременя, Б. Новікова, А. Синах, Г. Сковороди, А. Шуміліна та ін. Найбільш ґрунтовно проблема творчості досліджувалась у психології у зв'язку з виявленням механізмів креативності і здібностей людини до творчої діяльності, способів їх діагностування й розвитку (Д. Богоявленська, Л. Виготський, Б. Теплов, Є. Ільїн, О. Лук, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, В. Роменець та ін.). Особлива увага приділяється творчості педагога як фахівця, який за метою і змістом власної професійної діяльності створює умови для розвитку творчих здібностей своїх вихованців (О. Акімова, А. Богуш, Н. Гузій, Е. Карпова, П. Кравчук, О. Куцевол, Н. Маковецька, О. Мороз, Р. Пріма, Н. Стельмах, Т. Степанова, В. Хомич, О. Шестоपालюк та ін.).

Дослідники зазначають, що система освіти для підвищення якості освітнього процесу має запроваджувати сучасні інноваційні технології і методи навчання, зокрема тренінгові технології. Теоретичні і практичні аспекти феномена «тренінг» досліджувалися відомими вітчизняними й зарубіжними вченими: І. Вачковим, Л. Петровською, Ю. Ємельяновим, С. Макшановим, А. Марковою, Г. Марасановим, Л. Мороз, О. Сидоренко, Т. Зайцевою, І. Шевцовою, В. Федорчуком, В. Лефтеровим, Т. Яценко та ін. У закладах вищої освіти сьогодні активно запроваджуються психокорекційні, психотерапевтичні, методичні, навчальні, особистісного розвитку,

організаційні, навчально-розвивальні, соціально-психологічні, соціально-просвітницькі, комунікативні, індивідуальні, групові тренінги тощо. Метою нашого дослідження є аналіз доцільності використання навчально-розвивального тренінгу у формуванні креативного потенціалу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Навчально-розвивальний тренінг – це спеціально організована навчальна діяльність студентів, що базується на активних методах роботи під час яких майбутні фахівці виконують тренінгові вправи, спрямовані на розвиток важливих професійних якостей і підвищення професійної компетентності, створення умов для професійного розвитку.

Метою навчально-розвивального тренінгу було формування креативного потенціалу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Завдання навчально-розвивального тренінгу включали: розвиток навичок і вмінь управління творчим процесом; усвідомлення і подолання бар'єрів, що перешкоджають формуванню креативного потенціалу; актуалізацію творчих ресурсів особистості.

Теоретичним і практичним підґрунтям розробки тренінгу стали: метод гірлянд випадків і асоціацій; евристичний діалог Сократа; метод «мозкової атаки» (брейнстормінг); пряма колективна «мозкова атака» А. Ф. Осборна; масова «мозкова атака» Дж. Д. Філіпса; метод синектики В. Дж. Гордона; метод індивідуальної «мозкової атаки»; метод «Нарада піратів»; метод «Діалог Дон Кіхота і Санчо Панси»; метод «монолог винахідника»; «Колективна записна книжка» Дж. В. Хейфіля; список контрольних запитань Е. Крину; метод контрольних запитань (МКЗ) Т. Ейлоарта; теорія розв'язування винахідницьких задач ТРВЗ Г. Альтшуллера; метод морфологічного аналізу та синтезу за Ф. Цвіком; метод «матриць варіантів» А. Моля; інтегративний метод «метра» за І. Бувенном; метод семиразового пошуку Г. Буша; метод фокальних об'єктів (МФО) за Ф. Кунце; система творчого пошуку КАРУС за В. Моляко; метод інверсології за А. Есауловим; метод організуючих понять Ф. Ханзена; метод ступеневого підходу до вирішення завдання А. Фрейзера; «Біном фантазії» (прийоми Дж. Родарі); розв'язання творчих завдань (система Е. де Боно); проектні технології; узагальнений евристичний алгоритм А. Половинкина; метод систематичної евристики І. Мюллера і П. Коха; методи експертних оцінок; індивідуальні експертні методи; колективні експертні методи тощо.

Робоча карта навчально-розвивального тренінгу формування креативного потенціалу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти передбачала сім занять, які включали вправи та ігри: на розвиток творчої уяви (вправи «Лото настроїв», «Збір врожаю на полі асоціацій»); формування вміння аналізувати проблему (вправи «Візитна картка», «Формулювання», «Мій малюнок») і вивчати (вправи «Побажання», «Вгадай, що написано»), на подолання стереотипів мислення (вправи «Спільний рахунок», «Колективне малювання», «Чотири крапки»), освоєння техніки аналогії (вправи «Неймовірна ситуація», «Синектичний штурм»), активізацію творчого

мислення, розвиток уміння генерувати нові ідеї (вправи «Чорна коробка», «Мозковий штурм навпаки», «Незвичайні дії») тощо.

Кожне заняття включало вступну частину (вітання, зворотний зв'язок, розминка), основну частину (спрямовану на формування креативного потенціалу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти) і заключну частину (підведення підсумків, підсумкова рефлексія).

Правила поведінки в групі при проведенні навчально-розвивального тренінгу передбачали: суворе дотримання часу початку занять і тривалості перерви; доброзичливе відношення до кожного учасника групи; право кожного бути почутим, висловити будь-які свої думки і почуття; повагу до кожної людини, її думки; уважне вислуховування кожного учасника; щирість та чесність висловлювань і вчинків, прояв почуттів; активну участь кожного в роботі групи, знання не даються в готовому вигляді, а набуваються в процесі самостійної роботи учасників тренінгу; прояв взаємодопомоги при виконанні групових завдань; конструктивна критика, тобто з користю і в шанобливій формі.

Проведення навчально-розвивального тренінгу сприяло формуванню в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти стійкого позитивного ставлення до педагогічної діяльності, розвитку інтересу до дисциплін педагогічного циклу, засвоєння знань, розвитку вмінь, необхідних для формування креативного потенціалу. Навчально-розвивальний тренінг розглядався як форма організації навчальної діяльності, що була спрямована на розвиток особистих і професійних якостей майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти за допомогою актуалізації знань у стійкі утворення: уміння, навички, що реалізуються в процесі поновлюваної вправи, окремої дії в умовах індивідуалізації, систематичності, повторюваності, зростання навантаження і оцінка рефлексії результату.

Формування креативного потенціалу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки засобами навчально-розвивального тренінгу було забезпечено низкою чинників: свободою вибору студентом педагогічної позиції; обов'язковістю зміни студентом позиції, яку він займав в ході тренінгової діяльності; творчим характером тренінгової діяльності; суб'єкт-суб'єктивним і особистісно-значущим характером тренінгової діяльності для кожного учасника тренінгу. Внаслідок цього організація навчально-розвивального тренінгу визначалась відповідно до індивідуальної траєкторії формування креативності і рівня сформованості креативного потенціалу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Література

1. Batey M. Intelligence, General Knowledge, and Personality as Predictors of Creativity / M. Batey, A. Furnham, X. Safiullina // *Learning and Individual Differences*. – 2010. – № 20. – P. 532–535.
2. Boaler J. When learning no longer matters: standardized testing and the creation of inequality / J. Boaler // *Phi Delta Kappan*. – 2003. – Vol. 84, № 7. – P. 502–506.

3. Carson S. H. Reliability, Validity, and Factor Structure of the Creative Achievement Questionnaire / S. H. Carson, J. B. Peterson, D. M. Higgins // Creativity Research Journal. – 2005. – Vol. 17. – P. 37–50.
4. Dollinger S. J. Creativity and Openness: Further Validation of Two Creative Product Measures / S. J. Dollinger, K. K. Urban, T. A. James // Creativity Research Journal. – 2004. – Vol. 16 (1). – P. 35–47.

Ірина Мардарова

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського»
Одеса, Україна*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗДО

Ключові слова: інноваційні педагогічні технології, підготовка майбутніх вихователів, полікультурне середовище, заклади дошкільної освіти

Сьогодні політичні та соціокультурні зміни, інтеграційні та економічні процеси створюють передумови для вільного розвитку української нації в цілому та всіх етнічних спільнот, які проживають в Україні, підтримання атмосфери взаєморозуміння та взаємоповаги між представниками різних національностей у відповідності вимогам європейського освітнього простору. Це вимагає від освітньої спільноти спрямувати зусилля на виховання у дітей, починаючи вже з дошкільного віку, шанобливого ставлення до культур різних народів, формування міжособистісного спілкування, запобігання та протидії різноманітних конфліктів, поваги до прав людини. Багато в чому це залежить від того, наскільки ефективно вихователями освоюються і впроваджуються в освітній процес інновації, що сприяють змінам діяльності закладів дошкільної освіти. Тому основне завдання вихователів закладів дошкільної освіти підібрати інноваційні педагогічні технології, методики, засоби які оптимально відповідають формуванню основ світогляду цілісної, життєво активної, гуманістично-спрямованої особистості, яка буде визнавати та дотримуватись національно-культурних, загальнолюдських та громадянських цінностей.

Проблеми використання інновацій в освітньому процесі розглядаються в роботах: А. Вербицького, І. Дичківської, М. Кларина, О. Листопада, В. Нестеренко, Є. Полата, С. Сисоевої та ін. Упровадження інновацій в роботу з дошкільниками присвятили свої дослідження: Х. Барна, А. Булова, А. Вакуленко, С. Поворознюк, О. Прокоф'єва, А. Харченко, Л. Швайка та ін.

Аналіз зазначених матеріалів показав, що невід'ємною частиною процесу розвитку практично кожного сучасного закладу дошкільної освіти стало активне впровадження вихователями педагогічних інновацій. Основні функції педагога дошкільної освіти виховувати, навчати і розвивати дітей дошкільного віку використовуючи різноманітні форми, методи, технології,